

howabo

Samen uit, samen thuis:
'Robuust waar het kan,
stuurbaar waar het moet!'

Speciale uitgave nieuwsbrief voor raden Howabo-partners

Februari 2026

Waarom ontvangt u deze nieuwsbrief?

In Howabo (Hoogwateraanpak Brabant Oost) werken de waterschappen Aa en Maas en De Dommel, Provincie Noord-Brabant, Rijkswaterstaat en de gemeenten 's-Hertogenbosch, Heusden, Vught, Sint-Michielsgestel en Boxtel als samenwerkingspartners aan een veilige, duurzame en aantrekkelijke leefomgeving. De gezamenlijke verkenning heeft geleid tot een doordachte aanpak voor hoogwaterveiligheid die we de komende jaren stap voor stap samen willen uitvoeren: het Programma Howabo. We gaan nu richting de besluitvorming.

In deze nieuwsbrief leest u:

- waarom dit programma nodig is,
- wat er in het programma staat,
- hoe het vervolg er uitziet.

Planning en proces Howabo

Waarom Howabo

De regio 's-Hertogenbosch ligt lager dan de rest van Brabant. Vanuit Frankrijk, België en Nederland stroomt er veel water via de Dommel, de Aa en de Maas naar dit gebied. In de winter staan de rivieren en beken vaak al hoog. Dan is er weinig ruimte om het water van flinke piekbuien nog op te vangen. Door klimaatverandering neemt de kans op overstromingen toe.

Tijdens de natte winter van 2023/2024 zagen we al veel wateroverlast door hoge grondwaterstanden, maar de schade bleef toen beperkt. Toch kan het voorkomen dat bij hoogwater de Aa én de Dommel water niet meer kunnen afvoeren op de Maas. Dan kan hier een situatie ontstaan zoals tijdens de overstromingen in Limburg (2021): **de Aa en de Dommel overstromen op grote schaal**. Hoe langer de afvoer op de Maas is gestremd, hoe groter de gevolgen. Deze gebeurtenis noemen we de Howabo-situatie.

Bekijk deze 3-minuten uitlegvideo

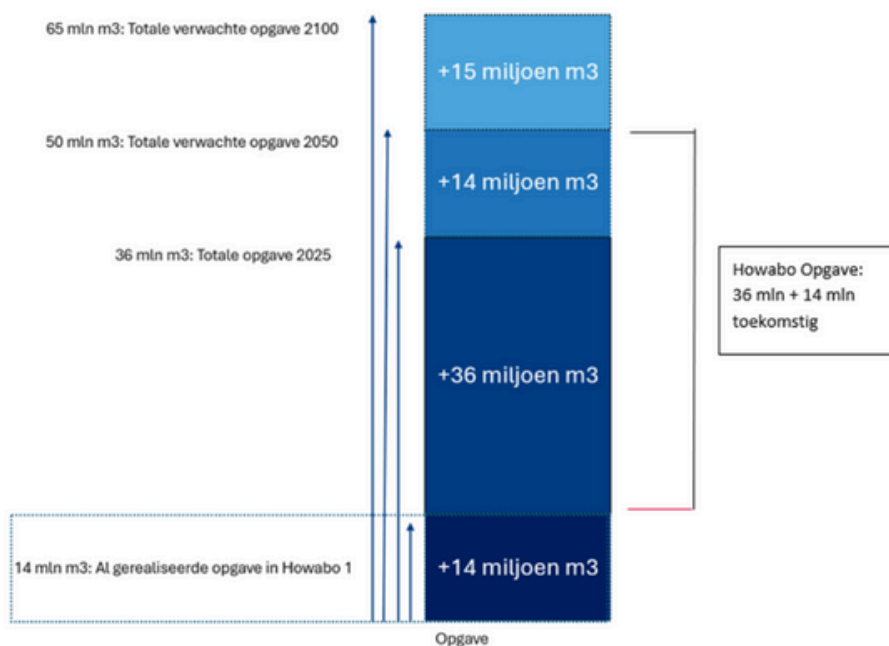
Wat gaat er dan mis?

Dit betekent dat duizenden gebouwen, een groot gebied met waardevolle landbouwgrond en natuur, én belangrijke wegen zoals de A2 onder water komen te staan. Deze situatie kan wel tot vier weken duren. Dat leidt tot **maatschappelijke ontwrichting, groot menselijk leed en enorme materiële schade** (honderden miljoen euro per gebeurtenis). Daarbij bestaat ook nog het risico dat dijken breken, omdat ze nu niet berekend zijn op zulke extreme omstandigheden. Hierdoor kunnen de gevolgen nog ernstiger worden.

De enorme opgave

Er is de afgelopen jaren al veel ruimte gemaakt voor water. Rondom 's-Hertogenbosch zijn grote waterbergingsgebieden ingericht die samen tijdelijk 14 miljoen kuub water kunnen opvangen. Maar nieuwe klimaatberekeningen tonen aan dat er meer ruimte nodig is. Om de regio in de toekomst te kunnen blijven beschermen, is op dit moment in Oost-Brabant tijdelijk plek nodig voor **nog eens 36 miljoen kuub water. Dit loopt op tot 50 miljoen kuub** in 2050 (slechts één generatie verder). Dat is vergelijkbaar met een gebied van 5000 hectare met 1 meter water erop: bijna de helft van het oppervlak van gemeente 's-Hertogenbosch. Op de langere termijn wordt die hoeveelheid nog groter.

Duidelijk is dat op dit moment niet wordt voldaan aan de norm*. De waterschappen zijn daarom verplicht een programma op te stellen met maatregelen om weer aan de norm te gaan én blijven voldoen. De waterschappen zijn bevoegd gezag, **zij kunnen dit echter niet alleen, want zij gaan niet over de ruimte**. Daarom bundelen we krachten om samen toekomstbestendige oplossingen te ontwikkelen. In februari 2025 hebben de partners hiervoor een samenwerkingsovereenkomst ondertekend.

Huidige en toekomstige opgave Howabo

* De omgevingswaarden voor wateroverlast en waterveiligheid regionale keringen zijn vastgelegd in de Omgevingswet

Zoeken naar oplossingen

In de afgelopen jaren zijn veel mogelijke oplossingen onderzocht om het risico op overstromingen weer onder controle te krijgen. De meest kansrijke oplossingen zijn in 2024-2025 verder onderzocht en uitgewerkt. Daarbij is gekeken of ze voldoende bijdragen aan het doel, maakbaar zijn, passen binnen beleid en regelgeving, draagvlak hebben en betaalbaar zijn.

Inwoners zijn in een online raadpleging gevraagd welke keuzes zij zouden maken om de omgeving te beschermen tegen hoogwater. Ruim 2.000 mensen deden hieraan mee. **Zij adviseerden: zorg er zo snel mogelijk voor dat de regio van 's-Hertogenbosch beschermd is tegen overstromingen, en doe dat samen.** Een ruime meerderheid geeft de voorkeur aan een aanpak met snelle, technische maatregelen die ruimte en geld kosten, maar de kans op overstromingen aanzienlijk verkleinen. Ook belangenorganisaties zijn meerdere keren geconsulteerd.

Deze verkenningsfase heeft geleid tot oplossingsrichtingen die de huidige opgave van 36 miljoen kuub water en de toekomstige opgave van 50 miljoen kuub tot 2050 kunnen opvangen. **De oplossingen staan beschreven in het Programma Howabo.** Het document vormt het beleidskader waarmee de twee waterschappen en de partnerorganisaties de oplossingen verder willen uitwerken en realiseren.

Wat we gaan doen: aanpak van maatregelen in samenhang en tijd

Ons watersysteem is in het verleden ingericht op het snel afvoeren van water. Door de extremere droge én natte periodes is het de laatste decennia steeds belangrijker geworden om water juist vast te houden. Het systeem wordt hier al jaren op aangepast. In de boven- stroomse delen van de Dommel en de Aa maken we, waar mogelijk, meer ruimte voor beken en leggen we waterbergingen aan. Zo bouwen we aan een robuust systeem dat ons onder alle weersomstandigheden zoveel mogelijk dient.

Bij extreem nat weer zoals in de Howabo-situatie blijkt dat **een robuust watersysteem méér nodig heeft: water vasthouden én bergen én flexibeler afvoeren en sturen.** Het totale pakket maatregelen omvat daarom al deze componenten, vanuit het principe *'Robuust waar het kan en stuurbaar waar het moet'*.

De oplossingen in het programma zorgen voor een directe risicoreductie (2035), sorteren voor op toekomstige opgaven (2050) en zorgen voor een robuust en adaptief watersysteem in heel Oost-Brabant. Water kent geen gemeentegrenzen.

Daarom **verdelen we de lusten en de lasten** en nemen we samen verantwoordelijkheid. We **koppelen onze aanpak slim aan andere opgaven** zoals woningbouw, energietransitie, landbouw en NOVEX. Zo benutten we kansen om ruimte te creëren voor water én een toekomstbestendige leefomgeving.

<p>2026-2035</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bovenstrooms vasthouden en bergen: klaar maken voor groeiende opgave en robuust systeem - Behouden en verbeteren wat er al is: Engelermeer, Wilhelminakanaal en Bossche Broek. - Snelle risicoreductie: Gemaal Crèvecoeur, verhogen maatgevende waterstand Dommel-gebied belde i.c.m. peilregulerend kunstwerk. - Vastleggen reserveringsgebied voor de toekomst. 	<p>2035-2050</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bovenstrooms vasthouden en bergen: klaar maken voor groeiende opgave en robuust systeem. - Uitbreiding bestaande waterbergingsgebieden: Meestromende berging in de Baardwijkse Overlaat en Bokhovense Polder inrichten als waterberging. 	<p>Programmering toekomst</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dungense Polder. - Verhogen maatgevende waterstand Aa-gebied. - Vlijmens Ven en Moerputten.
--	---	--

De volgorde van maatregelen voor Howabo in de tijd

Bovenstrooms vasthouden en meer bergen

De ambitie van bovenstrooms vasthouden en bergen is het herstellen van het natuurlijke systeem. De waterschappen zijn vanuit de watertransitie hier al mee bezig, maar **samen met de provincie Noord-Brabant zetten zij er nog extra op in**. We verwachten tussen 2035 en 2050 hiermee minimaal 4 miljoen kuub bij te dragen aan het verminderen van de Howabo-opgave. Uit nader onderzoek zal blijken hoeveel meer we kunnen realiseren.

Het water dat bovenstrooms wordt vastgehouden of geborgen, zorgt niet één-op-één voor eenzelfde hoeveelheid minder water bij 's-Hertogenbosch. Om een merkbaar effect daar te bereiken (bijvoorbeeld 4 miljoen kuub minder water) moet stroomopwaarts veel meer water worden vastgehouden.

Bovenstrooms bergen kan gekoppeld worden aan o.a. het dossier Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (regionale stresstest) en aan lopende of nog te initiëren gebiedsgerichte aanpakken (GGA).

Behouden en verbeteren wat er al is

We verbeteren de bestaande bergingsgebieden en sturen slimmer de afvoercapaciteit. Dat doen we door:

- het optimaliseren van de werking van het Drongelens kanaal en het verbeteren van (bergings- en sturingscapaciteit) van bestaande waterbergingsgebieden;
- het verhogen van de maatgevende waterstand (hoger peil) waar dit mogelijk is;
- het bouwen van een peilregulerend kunstwerk om bovenstaande oplossingen mogelijk te maken;
- het verbeteren van de afvoer- en bergingscapaciteit van het bovenstrooms gelegen Wilhelminakanaal.

Aansluiten bij andere urgente (ruimtelijke) initiatieven: synergie

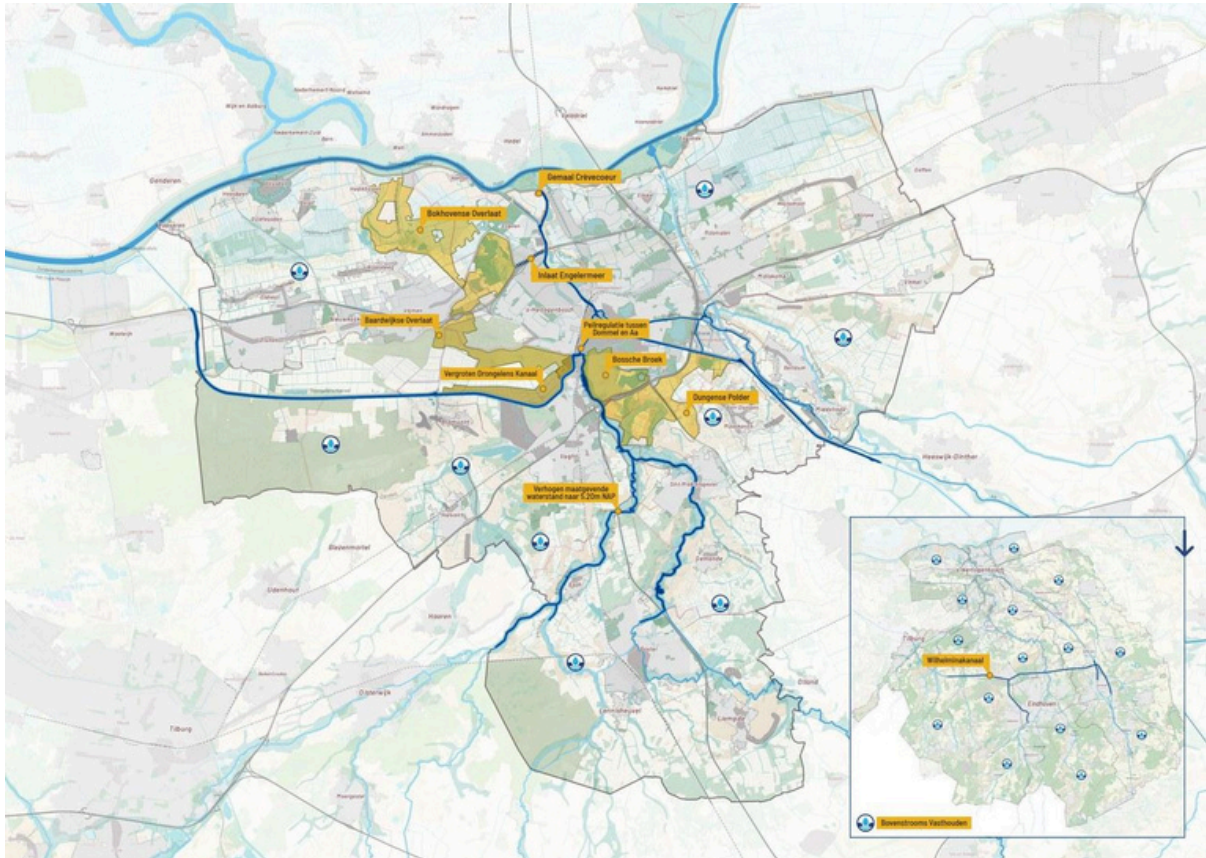
We sluiten aan bij lopende initiatieven en ontwikkelingen en maken werk met werk om onnodige extra ingrepen voor de omgeving te voorkomen. Het gaat bijvoorbeeld om:

- de herstelopgave van regionale dijken (maakt peilverhoging in het stroomgebied van De Dommel mogelijk)
- het gemeal bij dijkversterking Lith-Bokhoven
- het opknappen van het Grote Pand in het Wilhelminakanaal
- de gebiedsgerichte aanpak Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek (benutten voor meestromende waterberging in Baardwijkse Overlaat en waterberging Bokhovense Polder)

Snelle risicoreductie: factor tijd

In een robuust watersysteem houden we zoveel mogelijk water vast. Maar de komende decennia is het systeem nog niet robuust genoeg om een Howabo-situatie op te vangen. **Afvoeren blijft daarom nodig**. Grote ruimtelijke maatregelen, zoals nieuwe bergingsgebieden aanleggen, kosten veel tijd en daardoor pas over 10-15 jaar inzetbaar.

Door het verbeteren van bestaande bergingsgebieden en het nemen van technische maatregelen, kunnen we het systeem al snel versterken. **Zo vergroten we de afvoer- capaciteit van het watersysteem met een nieuw gemeal bij de Henriëttewaard ter hoogte van en in samenhang met Spuisluis Crèvecoeur**. Daarmee starten we nu, zodat het systeem stap voor stap robuuster wordt.

Overzicht van alle maatregelen in de periode 2026-2050

Hoe verder?

Een concept van het programma, ofwel **het ontwerp-programma Howabo, komt in april/mei 2026 ter inzage te liggen**. Naar verwachting volgt de definitieve vaststelling van het programma in het najaar van 2026. Dan volgen onder andere nog deze stappen:

- De samenwerkingspartners maken afspraken over de uitvoering van de maatregelen. Deze afspraken worden in uitvoeringsovereenkomsten vastgelegd en gaan niet alleen over de inhoud maar ook over vergunningstrajecten. Voor deze fase is **voldoende capaciteit bij alle partners essentieel, net als goede onderlinge afstemming**. Ter ondersteuning hiervan **vragen we u om het programma actief mee uit te dragen**.
- De waterschappen zijn bevoegd gezag voor uitvoering van het programma. Het programma is flexibel: om de doelen te kunnen blijven behalen, kunnen maatregelen worden bijgesteld. Periodiek vindt evaluatie en monitoring plaats om te kijken of er (onvoorziene) veranderingen zijn opgetreden, welke veranderingen dit zijn en of bijsturing van (de uitvoering van) het programma nodig is.
- De waterschappen zetten de eerste stap naar voren en reserveren 350 miljoen voor de uitvoering. Inzet op cofinanciering o.a. van het Rijk wordt met de samenwerkingspartners gecontinueerd.

- De oplossingen worden in deelprojecten uitgewerkt naar concrete, samenhangende maatregelen, afgewogen binnen de ruimtelijk belangen in een gebied. Howabo staat niet op zichzelf, naast de hoogwateropgave vragen ook wonen, infrastructuur, natuur en energie om ruimte. Hierdoor ontstaat druk op de beschikbare ruimte. Daarom is het belangrijk opgaven te verbinden, ruimte multifunctioneel te gebruiken en integrale keuzes te maken.
- Om ruimtelijke kwaliteit te borgen wordt een beeldkwaliteitsplan opgesteld.
- De provincie neemt enkele besluiten die voortvloeien uit het programma. Denk aan de planologische verankering van de nieuwe reserveringsgebieden en de mogelijke aanpassing van Maatgevend hoogwater (MHW).
- Bij de uitwerking in deelprojecten betrekken we inwoners, bedrijven en andere belanghebbenden. **Alleen samen zijn we in staat slimme oplossingen te realiseren voor een klimaatbestendig en waterveilig Oost-Brabant, nu en in de toekomst!**

Samenwerkingspartners Howabo

Provincie Noord-Brabant

Meer informatie

Op www.aaenmaas.nl/howabo vindt u het laatste nieuws, planning en belangrijke documenten. Heeft u vragen over deze specifieke nieuwsbrief? Neem contact op met programmamanager Ingrid Rijkers, irijkers@aaenmaas.nl.